

Heri Berg, yvirlækni á psykiatrisk deild:

– Ógvuliga sjáldan vit verða spurdir

Mannagongdin viðvíkjandi at søkja um fosturtøku er broytt seinastu árin. Áður kannaðu psykiatrikarar kvinnurnar, men ein broyting kom í fyrri nøkrum árum síðan. – Í dag kemur tað næstan ikki fyrri, at psykiatriska deild verður biðin um at kanna og gera tilmæli, tá kvinnur vilja hava fosturtøku, sigur Heri Berg, yvirlækni

DAGNY JOENSEN

Galdandi lóg um fosturtøku í Føroyum er frá 1956, við broytingum í 1976 og 1988.

Hetta er tann gamla danska lógin, sum fór úr gildi í Danmark í 1973, tá danir innførdur fría fosturtøku.

Tað verða sett strong krøv til læknar, sum taka støðu til um kvinna skal fáa fosturtøku í Føroyum.

Hóast nógv hefur verið sagt og skrivað um evnið seinastu árin, fyrri ella ímóti fosturtøku, so hefur tað ongantíð verið politiskt á skránni, hvørt vit skulu innføra fría fosturtøka, ella broyta lógina frá 1956, so hon verður meira útarhóskand, tó at onkur flokkur vil herða lógina.

Tá læknar herfyri vóru í rættinum og greiddu frá ein slíkum máli, tóktist tað sum litið varð tosað um málið, áðrenn fosturtøka varð gjátt.

Fleiri læknar vóru áður um málið

Áður vóru fleiri læknar um at taka avgerð í slíkum málum. Eitt nú varð vanlig psykiatriska deild biðin um at gera psykiatriska meting av støðuni, og geva tilmæli.

Lógin er ikki broytt, hóast reglan um at biða psykiatriska deild kanna kvinnur, sum vilja hava fosturtøku, ikki verður nýtt longur.

Heri Berg, yvirlækni á psykiatrisk deild á Landsjúkrahúsinum, veit ikki, hví mannagongdin er broytt.

– Broytingin kom fyrri nøkrum árum síðan, og í dag kemur tað næstan ikki fyrri, at vit fá slíkar áheitanir, sigur Heri Berg.

– Kommunulæknarnir brúktu okkara meting sum trygging, um teir í málsviðgerðini høvdu gloymt, at kanna okkurt.

Undanfærsla

Hvørt kommunulæknarnir í dag hava betur færleika at meta um hetta, av tí at teir hava betri útbúgving, ella um tað áður bert var ein undanfærsla hjá teimum, fyrri at sleppa frá at taka støðu, veit eg ikki, sigur Heri Berg, sum av egoistiskum grundum ikki er ófegin um at sleppa frá at taka støðu.

Heri Berg hefur kannað tøl fyrri, hvussu nógvur á-

heitarnir psykiatriska deild fekk, sum hann hefur havt umhendi frá kommunulæknum áður, í mun til seinastu árin.

Tølini eru frá áttatiárunum, og eru fyrri eitt fýra ára skeið.

– Tá metti eg, at orsök var ikki fyrri at jatta 17 pst. av umsøkjaraunum fosturtøku, sigur Heri Berg.

– Onkur helt meg vera í so putlatur, og tað er kanska orsøkin til, at vit ikki verða biðin um at geva tilmæli longur, sigur Heri Berg, sum heldur ikki veit, um hansara tilmæli í síni tíð vóru fylgd.

Tað hevur eisini verið fært fram, at ungar kvinnur, sum

hava brúk fyrri at fáa fosturtøku, frá øðrum fáa at vita, hvussu tær skulu føra seg fram, tá sálárliga støða teirra skal kannast.

Øll kunnu lástast at vera sjúk

– Hevur tú ongantíð havt varhugan av, at kvinnur lástast, sum eru tær um at gerast ørar í høvðinum, ella at tær hótta við sjálvsmeið, um teirra ynki ikki verða eftirlíkað?

– Jú, men tað kunnu eisini onnur fólk, sum koma til okkara, gera. Vit skulu heldur ikki siggja burtur frá, at støðan hjá kvinnu, sum vil hava fosturtøku, er ógvuliga vánalig, sigur Heri

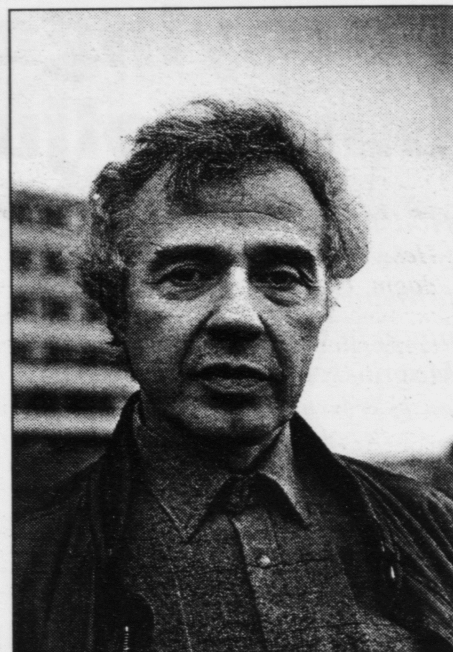
Berg.

Hóast tað eru fleiri ár síðan Heri Berg hefur hitt hesar sjúklingar, so hava tó nakrir tilburðir verið, har kvinnur við barn hava havt veruligt brúk fyrri psykiatriskari viðgerð. Tá er uppgávan at meta um, hvørt barnsburðurin er til vanda fyrri kvinnuna, og sambært lógina hefur rætt til at fáa fosturtøku.

Áðrir tilburðir

Áðrir tilburðir eru, tá ein kanska eldri kvinna, sum eigur nógv børn, gerst við barn, og ikki sjálfv er fýr fyrri at taka støðu til, um hon skal hava barnið.

– Í slíkum førum hefur

hon ofta sambært lógini rætt til at fáa fosturtøku, men kann vera ógvuliga illa fyrri, tí hon ikki veit, hvat hon skal velja.

– Vit vita sjálvandi heldur ikki, hvat er best fyrri viðkomandi, men vit kunnu tosa við hana, venda spurninginum ymsar vegir og stuðla henni, til hon kemur

Heri Berg, yvirlækni á psykiatrisk deild: – Kanska onkur helt meg vera í so putlatur, og at tað er orsøkin at vit ikki verða biðin um at geva tilmæli

til eina avgerð.

Tað hevur oftað riggað væl, sigur Heri Berg.

Kommunulæknarnir meta um loyvi at fáa fosturtøku:

Vit eru best førir fyrri at meta um

– Tað stendur ikki í lógini, at psykiatrisk viðgerð skal til, tá kvinnur vilja hava fosturtøku. Harnæst eru kommunulæknarnir betur førir fyrri at meta um støðuna, tí teir kenna sjúklingin og umstøðurnar hennara, sigur Kaj Kallsberg, formaður í Kommunulæknafelagnum

DAGNY JOENSEN

Kaj Kallsberg hefur verið kommunulækni í nærum 20 ár, og tí eru tey flestu, sum í viðtaluhøli hansara, tilkomin fólk. Bert fáar ferðir árliga koma kvinnur til hansara, sum vilja hava fosturtøku.

– Hví verða kvinnur, sum ynskja fosturtøku, ikki longur vistar til psykiatrisk deild, eins og áður?

Kaj Kallsberg, formaður í Kommunulæknafelagnum:

– Tá vit sum kommunulæknar átaka okkum allar uppgávur í samband við sjúklingar, er tað ikki rætt at skúgva eitt mál um fosturtøku til aðrar at taka støðu til, tí vit kenna betur umstøðurnar hjá viðkomandi

– Tað kemst av, at tað ikki stendur í lógini, at so skal vera. Umframt tað, vóru kommunulæknarnir fyrri 20 árum síðan ikki so væl skúláðir í sálárlfrøði, sum vit eru í dag, sigur Kaj Kallsberg.

Hann heldur tí, at kommunulæknarnir eru best førir fyrri at meta umstøðuna hjá kvinnuni, einamest tí hann kennir viðkomandi og veit hvussu umstøður hennara eru, bæði líkamliga, sálárliga og sosialt.

– Eru ávísar mannagongdir fyrri hesum hjá kommunulæknunum?

– Flestu kommunulæknar hava fleiri samrøður við kvinnur um hetta, áðrenn avgerð verður tikin.

– Eg kann bert siga frá mínum arbeiði, at eg havi minst tvær samrøður við

sjúklingin, við nøkrum døgum millumbili, har viðkomandi fer heim at umhuga støðuna. Síðani biði eg kvinnuna fara heim at skriva mær eitt bræv og grundgeva fyrri, hví hon vil hava fosturtøku.

– Hetta geri eg fyrri at kvinnan skal verða fullkomiliga sannførd um, hvørt veruliga ynkið er ikki at fáa barnið.

Tað er nevniliga nógv lættari at frambæra ynkið munnliga, enn um tú skalt skriva tað niður. Tá krevst, at tú veruliga umhugas støðuna, sigur Kaj Kallsberg, sum meir enn so hefur verið fyrri, at kvinnan fráfeitur ynkið um at fáa fosturtøku, tá henda mannagongd verður nýtt.

Okkara uppgáva

Kommunulæknin heldur eisini, at tá talan er um hansara sjúklingar, sum hann hefur átið sær uppgávuna at vera kommunulækni fyrri, so er tað skeivt at senda sjúklingin víðari til aðrar at gera av.

Tað at vera kommunulækni er eisini at virka sum sálárláðgevi, sálárláðingur og lækni. Kommunulæknarnir kenna ikki bert sjúklingin hjá fólki, men eisini sálárligu og sosialu viðurskiptini, og eru best førir fyrri at taka sær av sínum sjúklingum.

– Tá vit átaka okkum hesar uppgávur, er ikki rætt at skúgva eitt mál sum hetta, til aðrar at taka sær av, sigur Kaj Kallsberg.